

наук / О.В. Кришевич.— К., 2002. — 17 с.

4. *Гошовський М.І., Кучинська О.П.* Потерпілий у кримінальному процесі України / М.І. Гошовський, О.П. Кучинська. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 192 с.

5. *Элькинд П.С.* Толкование и применение норм уголовно-процессуального права / П.С. Элькинд. — М.: Юрид. лит., 1967. — 192 с.

*В.В. ГОРДЕЄВ,
помічник заступника голови Апеляційного суду Чернівецької області,
кандидат юридичних наук, асистент юридичного факультету
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича,
викладач Чернівецького регіонального відділення Академії суддів
України*

ПОЯСНЕННЯ СТОРІН, ТРЕТІХ ОСІБ ТА ЇХ ПРЕДСТАВНИКІВ ЯК ДЖЕРЕЛА ВІДОМОСТЕЙ ПРО ЮРИДИЧНІ ФАКТИ

Адміністративні правовідносини виникають, змінюються і припиняються за настання конкретних життєвих обставин, які прийнято називати юридичними фактами. Важливішою їхньою властивістю є здатність зумовлювати настання правових наслідків. Вони кваліфікуються як юридичні, оскільки передбачені в адміністративно-правових нормах [1, 67].

На думку А.І. Міколенко, доказами є відомості (інформація) про факти [2, 143].

Кодексом адміністративного судочинства встановлено, що доказами в адміністративному судочинстві є будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення осіб, які беруть участь у справі, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи [3, ч. 1 ст. 69]. Одним із засобів встановлення фактичних даних судом є пояснення сторін, третіх осіб та їх представників.

В адміністративному судочинстві, на відміну від цивільного судочинства, відсутня імперативна норма про те, що пояснення сторін, третіх осіб та їх представників можуть бути засобом доказування тоді, коли вони допитані як свідки. Однак сторони, треті особи або їх представники, які дають пояснення про відомі їм особисто обставини, що мають значення для справи, можуть бути за їх згодою допитані як свідки. Оскільки при цьому суд попереджає таких осіб про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання, то можна припустити, що такі пояснення (свідчення) набувають більш вагомого значення при оцінці доказів, ніж їх пояснення.

Адміністративний, цивільний та господарський процесуальні закони хоча і передбачають такий вид доказу, як пояснення сторін, третіх осіб, їх представників, проте не містять самого нормативного визначення цього виду доказу.

Пояснення сторін, третіх осіб, їх представників у адміністративному судочинстві можна визначити як усне або письмове, безпосереднє або через представника повідомлення суду відомих їм обставин, що мають значення для справи.

Право сторін давати пояснення у справі гарантується й охороняється законом. Це твердження законодавець підкріпив нормами закону. Так, згідно зі ст. 47 Кодексу адміністративного судочинства України, до осіб, які беруть участь у справі, належать сторони, треті особи, представники сторін і третіх осіб. Відповідно до ч. 2 ст. 111 Кодексу адміністративного судочинства України, у разі, коли адміністративний суд прийме рішення про проведення попереднього судового засідання, то таке засідання проводиться за участю сторін та інших осіб, які беруть участь у справі. А в разі неприбуття на судове засідання сторони або будь-кого з інших осіб, які беруть участь у справі, про яких немає відомостей, що їм вручені повістки, суд відкладає розгляд справи (п. 1 ч. 1 ст. 128 Кодексу адміністративного судочинства України).

Іноді необґрунтованість судових рішень в адміністративних справах є наслідком недостатньо глибокого, поверхового вивчення саме пояснень сторін, третіх осіб, їх представників, відсутності всебічної перевірки відомостей про факти, вказані стороною. Отже, уже з моменту отримання інформації про явку учасників процесу на засідання суддя має можливість зробити попередні висновки про подальший перебіг судового розгляду на цьому засіданні [4, 86]. Важливим процесуальним значенням явки та давання пояснень на судовому засіданні сторонами, третіми особами та їх представниками є те, що вони захищають свої інтереси на судовому засіданні й саме їм відомо про наявність або відсутність фактичних підстав, з якими пов'язані виникнення, зміна та припинення цих правовідносин, що, як правило, пов'язано з діями (бездіяльністю) самих сторін, інколи — з подіями.

Варто зазначити, що ніякий доказ не має наперед встановленої сили. Повне та

всебічне дослідження пояснень сторін, третіх осіб та їх представників з дотриманням усіх норм процесуального закону дає можливість суду правильно оцінити такі пояснення з урахуванням усіх інших доказів. Необхідно враховувати також, що давання пояснень — право сторони, тому в законодавстві не передбачені санкції за відмову від давання пояснень, у тому числі й помилкових. Пояснення сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, підлягають оцінці нарівні з іншими доказами у справі.

Своєрідність пояснень сторін в адміністративних справах полягає в тому, що відомості про факти викладаються суду особами, як правило, зацікавленими в результатах справи [5, 31]. Мабуть, тому законодавець передбачив положення, згідно з яким сторони, треті особи, їх представники, які дають пояснення про відомі їм обставини, що мають значення для справи, можуть бути за їх згодою допитані як свідки (ч. 1 ст. 76 КАС України). У цьому разі такі особи будуть попереджені про кримінальну відповідальність та матимуть права, обов'язки й нестимуть відповідальність як свідки.

Пояснення сторін, їх представників можуть бути надані в усній та письмовій формі, зокрема в позовній заяві та у власне письмовому поясненні у справі. Усною формою є пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників безпосередньо у судовому засіданні.

У позовній заяві позивач дає первинні пояснення щодо змісту позовних вимог і обставин, якими він обґрунтовує свої вимоги. Варто зазначити, що письмові пояснення позивача у позовній заяві у разі недотримання її форми можуть мати наслідком залишення позову без руху. Такого наслідку не передбачено для усних пояснень сторін.

У Кодексі адміністративного судочинства України стосовно пояснень сторін, третіх осіб та їх представників міститься положення про те, що вони повинні мати значення для справи. У позовній заяві зазначаються зміст позовних вимог

і обставини, якими позивач обґрунтовує свої вимоги. Більш важливою відмінністю між ними є наслідок недотримання зазначених процесуальних вимог. Недотримання форми позовної заяви, на відміну від усних пояснень, призведе до того, що позов не буде розглянуто, а в разі неусування позивачем таких недоліків, позовну заяву повертають позивачеві.

На підтвердження важливості цього засобу доказування можна навести норму закону, згідно з якою судові рішення обов'язково скасовуються з направленням справи на подальший розгляд, якщо: справу розглянуто за відсутності будь-кого з осіб, які беруть участь у справі, належним чином не повідомлених про дату, час та місце судового засідання; суд вирішив питання про права, свободи, інтереси та обов'язки осіб, які не були повідомлені про можливість вступити у справу (п. 4, 5 ст. 227 КАС України).

Отже, одним із засобів встановлення юридичних фактів судом є пояснення сторін, третіх осіб та їх представників. Пояснення сторін, третіх осіб, їх представників у адміністративному судочинстві — усне або письмове, безпосереднє або через

представника повідомлення суду відомих їм обставин, що мають значення для справи.

Список використаної літератури:

1. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України: підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — 544 с.

2. Миколенко А.И. Административный процесс и административная ответственность в Украине: учебное пособие. [изд. второе, доп.] / А.И. Миколенко. — Харків: Одиссей, 2006. — 352 с.

3. Кодекс Адміністративного судочинства України від 6.07.2005 року // Відомості Верховної Ради України від 09.09.2005. — 2005. — № 35.

4. Подоляк О.А. Ведення судового засідання в арбітражних судах України / О.А. Подоляк // Вісник Вищого арбітражного суду України. — 1999. — № 2.

5. Докази та доказування в адміністративному судочинстві: монографія / В.К. Колпаков, В.В. Гордєєв. — Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. — 128 с.

І.Ю. ТАТУЛИЧ,
асистент кафедри правосуддя юридичний факультет
ЧНУ ім. Юрія Федьковича

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ФОРМИ В НАКАЗНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Будь-яка діяльність не може бути здійснена без певного процесуального порядку, певної послідовності, вчинення судом та учасниками процесу процесуальних дій та, крім того, фіксування цих дій

у процесуальних документах. Як відомо, порядком таким і служить цивільна процесуальна форма, яка є основою, базисом, на якому будується судочинство в цивільних справах. Таким чином, цивільна про-